

POVRATAK RELIGIJI

Bog kao psihoterapeut

ANĐELKA CVIJIĆ

Teško da na zemaljskoj kugli postoji čovek koji se u stresnoj situaciji nije za pomoć obratio Bogu. Za vernika Bog je Spasitelj, i molba izgovorena Njemu je prirodni sled stvari, dok je za agnostika i za ateistu poslednje odredište ka kojem će se uputiti. Ali će na kraju na tu adresu stići, iako smatra da nema dokaza da Bog postoji, ili mu postojanje odriče. Zebnja, patnja i bol čoveka pod stresom umanjuju sposobnost racionalnog razmišljanja, a proporcionalno toj nemoći raste strah od mogućeg ishoda sa kojim se treba suočiti. Otud se čovek vraća iskonskoj potrebi da se uzda u prisustvo nečeg višeg, nepoznatog ali suštastvenog, a koje je izvan njegove moći i u sebi sadrži sve ono što se ne može objasniti – vrhovnog bića koje je Stvoritelj, i kome se treba predati kao spasioći i konačnom utočištu.

U tom predavanju sopstvenih životnih nespokoja Svevišnjem u ruke, kao apsolutu koji upravlja izvan svih zemaljskih zakona, čovek se nada da će ga gorka čaša mimoići, jer će božanstvo biti to koje će očaj utažiti, i svojim je utešiteljskim sredstvima zalečiti. Rečnikom nauke kazano, čovek će Boga izabrati za svog psihoterapeuta, i nagonski se lečiti već samim Njegovim postojanjem.

Ovu ideju, inspirativno izazovno, istražio je francuski psihijatar, psihoanalitičar i etolog Boris Sirilnik u knjizi *Psihoterapija Bogom* koju je nedavno objavila *Akademski knjiga*, u prevodu Sonje Ivanović sa francuskog jezika. Sirilnik (1937), autor brojnih stručnih dela, poznat po svom prijemčivom naučno-književnom stilu, tu je temu počeo da istražuje posle psihoanalitičkog iskustva sa decom-vojniciima koji su se borili u ratu u Kongu, i iz rata izašli obeleženi i fizičkim i psihičkim ožiljcima. Ispovedajući se, ovi mali ratnici Sirilniku su iznosili svoj doživljaj utehe: nalazili su je u crkvi, i u molitvi Bogu. Te bolne intimne ispovesti, piše Sirilnik, bile su potresne ali se on, kao neurolog i psihijatar, u seansa sa decom nije usuđivao da ih ohrabruje da iskoriste tu vrstu slamke spasa. Promenio je mišljenje tek kad su njegove kolege počele da mu pričaju kako su i sami shvatili koliko je vera u Boga bila dragoceni zaštitni faktor u momentu kada im se, nakon ne sreće, čitav svet srušilo.

ISTRAŽIVANJE EKSTREMA NE SPREČAVA SIRILNIKA DA U SVOJOJ KNJIZI IZNESE OCENU DA RELIGIJA UBLAŽAVA STRAH OD ŽIVOTA. „PSIHOTERAPIJA BOGOM“, SMATRA, MOŽE POMOĆI DA SE LAKŠE SUOČIMO SA ŽIVOTNIM PATNJAMA, I VIŠE UŽIVAMO U SAMOJ ČINJENICI DA SMO ŽIVI

Tema je Sirilniku postala intrigantna i zato što su u to vreme (knjiga je originalno objavljena 2017, a pisana je više godina) učestali teroristički napadi u ime Boga: osnovno pitanje je bilo zašto religija može biti podrška u činjenju dobra, ali i inspiracija za zlo, za netoleranciju prema Drugom? Pitanje je, dakle, bilo sročeno kao osnova za knjigu i glasilo je: „Kako nevidljiva instanca, sveprisutna i sve-moćna, može delovati na čovekovu dušu i uticati na funkcionisanje njegovog mozga, duha, emocionalnih odnosa i društvenih uređenja?“

Tako je nastala *Psihoterapija Bogom*, minuciozno i precizno sagledavanje odnosa čoveka i Boga, predstave koju je ovaj prvi stvorio kako bi sebe zaštitio od svega što mu je bilo (i danas je dobrim delom) nezaznaju, i pretilo ništavilom. Time je Bogu čovek dao prerogative ekskluzivnog, neupitno pravo da prema njemu, čoveku, pokazuje samilost ali i sudi o njegovim delima, pa i zagrmi i kazni. Da, ljudi su tako stvorili ko-

jentnosti, čijoj je elaboraciji sam Sirilnik najviše doprineo, odnosi se na sposobnost jedinke da se izbori sa stresom pred kojim se našla. To je način samoodržanja koji osobi daje snagu da umanjí efekat traume sa kojom se suočava. Rezilijentnost nije urođena, ona se stiče kroz afektivnu interakciju počev od preverbalnog doba, kad dete upija u sebe poruke i emocije iz najbliže okoline, koje su kasnije važan faktor njegovog ponašanja i doživljaja sveta. Najjednostavnije: ako je dete bilo okruženo pažnjom i ljubavlju, ono će steći mogućnost imunog odgovora na stres i traum; odgovor se kasnije uslošnjava socijalnim, političkim i kulturnim kontekstom u kojem jedinka živi. Za ovaj autozaštitni princip Sirilnik vezuje koncept teorije uma prema kojoj osoba poseduje intelektualnu moć da, iako prihvata da mnoge stvari ne može objasniti te ne oseća *teskobu zbog misterije života*, i te kako ima empatiju i razumevanje za druge.

Kombinacijom ovih metoda posebno su objašnjeni razlozi zbog kojih čovek bira Boga za svog psihoterapeuta. Bog leči u trenucima gubitka, osećaja praznine, štiti ali i kažnjava za naše dobro, pomaže i podržava afektivno vezivanje, sinhronizuje emocije. Vera u Boga povoljno utiče na ljudsko telo i psihu, ali nesporazum nastaje kad svaka religija počne da iznosi svoje tumačenje fiktivnih događaja. Iz tih razlika nastaju animoziteti prema drugima, koje vernici sa nedostatkom afektivne vezanosti u detinjstvu kompenzuju emotivnom, katkad zilotskom interakcijom sa verskim vođama, izrastajući u verske fanatike.

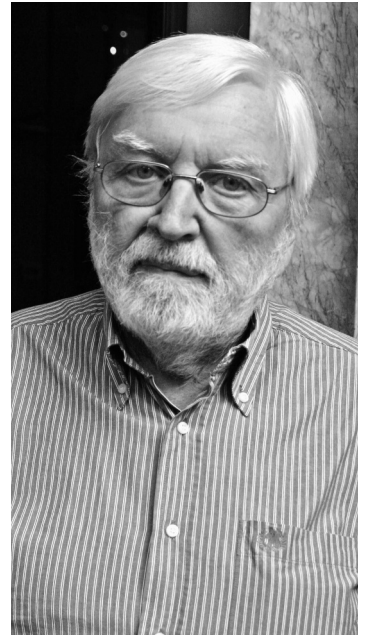
Najnovija istraživanja pokazuju da se sve više ljudi na Zemlji vraća religiji i Bogu (valja razlikovati veru, i duhovnost). Jedan od razloga je, objašnjava Sirilnik, globalizacija koja je dovela do balkanizacije naroda i mentaliteta (eto, da i naše balkansko najzad uđe u zvaničnu nauku, a gde će, ako ne u psihijatriju!), što znači do potrage za sopstvenim korenima, izmišljanja predaka i obnavljanja plemenskih zajednica. Dokaz za to je sve veći broj zemalja koje zatvaraju granice, homogenizuju svoju naciju i stvaraju uslove za uspon otrovnog nacionalizma. Tako se robuje prošlosti, ona je ta koja nam određuje budućnost, stvara vernike koji su spremni, opominje autor, da zbog jedne pogrešno izgovorene reči otpočnu rat.

Istraživanje ekstrema ne sprečava Sirilnika da u svojoj knjizi iznese ocenu da religija ublažava strah od života. *Psihoterapija Bogom*, smatra, može pomoći da se lakše suočimo sa životnim patnjama, i više uživamo u samoj činjenici da smo živi. Na nama je da odlučimo. ■

Žabe

PIŠE: BORA ĆOSIĆ

Ne napušta me Aristofan. Ponovo navodim sadržaj nevelikog bazena u našem vrtu, koji je neizbežno žablji. Samo što je pre nekoliko meseci čitavo stanovništvo ovog malenog kosmosa iščezlo. Traje autizam ove epidemije, a za dvoje osamljenih ljudi u jednoj staroj kući manjak je ne samo u ljudima, nego, odjednom, i u žabama. Dali ih je sve utamario susedov crni mačak, ili su odumrli, kao što u istorijskom materijalizmu odumiru čitave klase, tek, nema ih! Idući za Thomasom Bernhardom, za Gromačom, za Jergovićem, kao da mi ljudi manje nedostaju, nego ostalo. Ovaj poslednji i sam je nedavno ispovedio svoj selektivni humanizam: *Mnogo mislim o ljudima, ali ne umijem razgovarati, ili ne želim razgovarati. Lakše mi je sve to napisati*. To mogu mirne duše da ponovim. Razmišljam o mnogim ljudima ovih meseci, ali da sam željan videti ih ovde na stazama toga vrta, koje se računaju kao u Borgesa, u to nisam siguran. Jer i meni sve teže ide razgovor sa savremenima, nego što sa ovima u stanju sam opštiti kroz radnje pismene. Zato što u živom dijalogu neizbežno se pogreške, ne samo jezičke, nego i u mišljenju. Sve to otpada kad pred sobom imam list papira i neizmerno mnogo vremena da svaku pogrešku izbegnem ili ispravim. Ljudsko odsustvo, dakle, uspevam da prebolim, a začudo, ovo, žablje, mnogo teže. Jer moj razgovor s njima potpuno je druge vrste, vrlo nalik pisanju. Zato što moj tekst, trudim se da ima malo veze sa

daren svešču, čini jedino moje opterećenje. Tako mogu i o vlastitoj svesti da razmišljam s više skromnosti, osećajući je tek kao nekakav dodatak. Mislim da jedan maleni žablji narod ima još jednu svoju prednost, njegovo vodeno okolje opipljivi je okvir, volumen koji ne snabdeva svoje stanovnike samo potrebnim kiseonikom, voda je prava domovina onih koji u njoj jesu. Ja toga nemam. Moja domovina nije tek zrak koji udišem, vazduh je samo neka vrsta simbola, koji se brzopleto uzima kao znak slobode. Moja domovina imala bi biti onaj društveni ometač, sa prerogativima koji ima voda za

MISLIM DA JEDAN MALENI ŽABLJI NAROD IMA JOŠ JEDNU SVOJU PREDNOST, NJEGOVO VODENO OKOLJE OPIPLJIVI JE OKVIR, VOLUMEN KOJI NE SNABDEVA SVOJE STANOVNIKE SAMO POTREBNIM KISEONIKOM, VODA JE PRAVA DOMOVINA ONIH KOJI U NJOJ JESU

pismenošću drugih, to i ovom prilikom postaje jasno. A upravo ta disproporcija sa očekivanim pismom čovekove ruke, ono je što pronalazim u žabljem kreketu, kome jedino nedostaje, još uvek neizmišljena ortografija. Mnogo toga može se naučiti od ove samozatajne populacije. Najpre to, da se živi uz dovoljno opreza, a ipak, u nekakvoj slobodi. Zar se i moje bivstvovanje poslednjih meseci ne svodi na opez, a potom, na punu slobodu boravka, to je jedan zapt s mnogo različitih mogućnosti. Puno vremena proveo sam nad ovim malenim kamenim krugom, kao nad nekakvim okom u kome ogleda se toliko drugog. Mogao sam tako pratiti tihi razvoj sitih tačkica punoglavaca, do onog horskog pjeva, njihovog, koju nedelju kasnije. Pomišljajući kako ovaj skromni hod, koji počinje skoro niodčega, nekuda ipak vodi. Ne znam ko je koga oponašao, nemam ideju da bih ja bio u nekakvoj prednosti. Na meni je samo to da sam u prilici opisati ovo stanje, ja sam, sa svojim zamislama, takođe jedna žaba u razvoju, osim što toga bivam svestan. Nema druge razlike, pogon života istovetan je svuda gde ga ima. Osim što to da sam ob-

njene stanovnike, a to je ono što osećam kao manjak; tekućina moga društva usahla je. Narodi mojih zemalja našli su se kao ribe na suvom, jer je njihov život od pre, nejasno zašto, ispario.

Onda, iznenada, zbiva se preokret, skoro preko noći, nevelika površina mog bazena počinje da se mreška, nešto se događa u dubini. Kada bi žablji narod imao svog filozofa, taj bi im poručio da uvek postoji princip nade. Time se, kao i mnogo puta u istoriji naše planete, dokazuje da nema svaki njen potez organski ili fizički izvor, nego se ponešto obavi iz nejasnih pregnuća. O tome, moji žablji saplemenici nisu u stanju da me obaveste, pa ovo činim u njihovo ime. Jer i čitava njihova biološka obnova daje meni samom dovoljnu pouku, jesce Poljska ne zginjela, još će biti nečega. Možda će se i žabe svih zemalja ujediniti. Moguće da će, pre li posle, uz smešni kreket njihovih dogovaranja, uspostaviti sloboda, jednakost i bratstvo svih žaba. Vidim da sam i sam živnuo, makar se naše samovanje nastavlja, ali nekakav šum, koji bi bio važan i Stravinskom, čuje se iznenada usred ove tamne krapinske noći. ■